

Kurikulární rozpracování učebního tématu

(od vzdělávacího programu k vyučovací hodině)

Seminární práce 2. roč.

Pojmy:

- ***Vzdělávací kurikulum (kurikulum)** = obsah vzdělání; to, co si má žák osvojit v rámci školního vzdělávání (ZV, SV, ...). V podstatě je odpovědí na otázku: CO – JAK – PROČ – S JAKÝM CÍLEM – ZA JAKÝCH PODMÍNEK (s kým - učitelem) si má žák ve škole osvojit, v čem se má rozvinout.*

Další def.- Pedagogický slovník (J. Průcha a kol., Praha : Portál, 2003)

- ***Kurikulární činnosti učitele** = profesionální aktivity a s nimi spojené dovednosti, které učitel využívá při projektování výuky (příprava na vyučování, analýza učiva, tvorba vzdělávacího programu...)*

Myšlenkový postup:

- 1. Obsahová analýza tématu (myšlenková – pojmová mapa)*
- 2. Vazba tématu na „klíčové kompetence“ z RVP ZV (najít přirozené a logické možnosti)*
- 3. Vymezení výukových cílů*
- 4. Rozložení tématu na dílčí obsahy jednotlivých vyučovacích jednotek (na základě struktury myšlenkové mapy)*
- 5. Didaktická analýza učiva (pojmová, operační a mezipředmětová)*
- 6. Promyšlení výukových strategií a podmínek*
- 7. Promyšlení evaluačních nástrojů a postupů*

Formální struktura seminární práce:

Předmět – vzdělávací oblast:

Ročník:

Tematický celek:

Téma (5-6 vyuč. jednotek) myšlenková mapa

*Cíle tématu: *) – vybírat v RVP ZV („cíle“, „klíčové kompetence“ a „očekávané výstupy“):*

- kognitivní (vědomosti)
- psychomotorické (dovednosti, schopnosti)
- afektivní – výchovné (postoje, potřeby, zájmy, hodnoty)

Téma vyuč. jednotky	Výukové cíle*)	<u>Did.an.učiva</u> POJMOVÁ	<u>Did.an.učiva</u> OPERAČNÍ	Metodické pozn. Výukové strategie Mezipředmět.vzt.	
<i>z mapy</i>	<i>vyplývají z cílů tématu</i>	<i>fakta</i>	<i>učební úlohy</i>		
		<i>pojmy</i>	<i>(zadání)</i>		
		<i>generalizace</i>	<i>(otázky)</i>		
			KONKRÉTNĚ, ve 2.		

1. Obsahová analýza tématu (myšlenková – pojmová mapa)

- Promyslet pojetí tématu, jeho „filozofii“ (úhly pohledu)*
- Vizuálně zpřehlednit téma (tematický celek) s ohledem na vývojové možnosti konkrétní třídy*
- Proniknout do logiky tématu – nadřazenost a podřazenost pojmů, identifikace logických vztahů mezi nimi*
- Strukturovat obsah do logických center kolem vybraných pojmů*

2. Vazba tématu na

*- „klíčové kompetence“ *) z RVP ZV (najít přirozené a logické možnosti)*

- „očekávané výstupy“ (v předmětech a vzděl. oblastech)

- Kompetence k řešení problémů *)*
- Kompetence komunikativní*
- Kompetence k učení*
- Kompetence sociální a personální*
- Kompetence občanské*
- Kompetence pracovní*

3. Vymezení výukových cílů

**Výukový cíl = to, co si mají z výuky žáci
„odnést“ (nikoli to, co chce učitel
„odučit“)**

**tzn. CÍL musí být formulován „v jazyce žákova
výkonu“ – „co má žák umět udělat“.**

*Měl by vymezovat, které vědomosti musí děti získat, které
dovednosti a schopnosti se budou současně rozvíjet a
v jakém smyslu se bude formovat žákova osobnost.*

Struktura cílů tématu kopíruje strukturu kompetencí – 3 složky (domény):

- **kognitivní** (*znalosti, vědomosti*)
- **psychomotorickou** (*dovednosti – schopnosti*)
- **afektivní – výchovnou** (*postoje, potřeby, zájmy, hodnoty, osobnostní rozvoj*)

Požadavky na formulaci výukového cíle

Aby stanovený cíl mohl plnit svou funkci při řízení výuky, musí být:

- **přiměřený** (věku a možnostem dětí)
- **kontrolovatelný** (vyjádřený jako pozorovatelná činnost dítěte – význam tzv. **aktivních sloves** – viz Bloomova taxonomie cílů aj.)
- **konzistentní** (prostupný – nižší cíle směřují k dosažení vyšších a naopak)
- **jednoznačný** – formulace cíle by neměla připouštět různé interpretace

Náročnost výukových cílů

K posouzení náročnosti výukových cílů slouží tzv. taxonomie:

- **Bloomova taxonomie** – kognitivní náročnost
(zapamatování – pochopení – aplikace – analýza – syntéza – hodnocení)
- **H. Dave** – psychomotorická doména (dovednosti)
(nápodoba – cvičení – zpřesňování – koordinace – automatizace)
- **Kratwohl a kol.** – afektivní doména
(vnímání – reakce – ocenění – organizování – zvnitřnění)

4. Rozložení tématu na dílčí obsahy jednotlivých vyučovacích jednotek (na základě struktury myšlenkové mapy)

Každé téma se realizuje v určitých „krocích“, příp. několika vyuč. jednotkách – logický postup:

1. Začínáme od toho, co už děti znají (vstup. diagnóza) – např. brainstorming
2. Dále postupujeme ve smyslu logického uspořádávání znalostí prostřednictvím aktivních společných činností podle pravidla od blízkého k vzdálenému, od jednoduchého... Využíváme přirozených pojmových center tématu, která se nám vytvořila ve vstupní myšlenkové mapě
3. Téma se uzavírá shrnutím, aplikací poznatků v nějakém produktu, prezentací výsledku práce a vyhodnocením postupu a výsledků jednotlivců i celé třídy (nejlépe spojit se sebehodnocením)

5. Didaktická analýza učiva (pojmová, operační a mezipředmětová)

Didaktická analýza učiva = analytická
myšlenková činnost, kterou provádí učitel
nad učební látkou (tématem), aby objevil a
realizoval veškerý její výchovný a
vzdělávací potenciál.

(J. Skalková)

1. Pojmová analýza = analýza stěžejních pojmů v tématu a vztahů mezi nimi.

Nástroje:

- pojmová mapa
- analýza struktury učiva – 3 kategorie:
 - ***fakta*** (*informace, které nelze odvodit*)
 - ***pojmy*** (*slova, která mají konotaci, lze je vymezit ze vztahů mezi nimi*)
 - ***generalizace*** (*zobecnění, vyústění problematiky, hlavní – nosná myšlenka*)

2. Operační analýza = analýza činností, které budou děti ve výuce provádět, aby bylo dosaženo cíle.

Nejefektivnější způsob OpA je vytvoření **soustavy konkrétních učebních úloh (zadání)** – v plném znění – požadavky:

- formulace ve 2. os.
- různé typy úloh pro rozmanité způsoby poznávání a učení (viz Bloomova taxonomie) – dynamika výuky
- gradace
- diferencované úlohy pro různé typy žáků, pro různé formy výuky (skup., indiv., hromad.)
- co nejvíce úloh směřujících k autentickému učení
- celý soubor úloh by měl směřovat k vymezeným cílům hodiny (tématu)

3. Analýza mezipředmětových vztahů:

měla by směřovat k *integraci vzdělávacích obsahů*:

- 1. horizontální** (mezipředmětové vztahy)
- 2. vertikální** (návaznosti „předtím“ a „potom“, souvislosti cyklického rozvíjení učiva v dalších ročnících)

6. *Promýšlení výukových strategií a podmínek*

Probíhá paralelně s operační analýzou – učební zadání jsou řazena určitým způsobem, takže vyjadřují strategii výukového postupu:

- *induktivní*
- *deduktivní*
- *sociálně zprostředkovaná výuka*

Podmínky výuky a výukové strategie uvedeme v přípravě (v seminární práci) jako *metodické poznámky*.

7. Promýšlení evaluačních nástrojů a postupů

Položíme si otázku:

Jak zjistíme, zda bylo dosaženo stanovených cílů ?

Podmínka: jsou určena kritéria pro hodnocení ve vztahu k cíli

Možnosti:

- *prezentace výstupního produktu žáků, vyhodnocení na základě předem dohodnutých kritérií*
- *didaktický test*
- *sebehodnocení*
- *..... NAVRHNĚTE další možnosti...*

Literatura:

- **PASCH, M. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině.* Praha : Portál, 1998.**
- **PETTY, G. *Moderní vyučování.* Praha : Portál, 1996.**
- **ŠVEC, V. a kol. *Praktikum didaktických dovedností.* Brno : MU, 1996.**

Děkuji za pozornost.

**Přeji Vám hodně úspěchů při plnění
seminárního úkolu a pocit, že je to pro
Vás osobně přínosné.**

Hana Filová, Kat. pedagogiky PdF MU, únor 2006